

УДК 347.9:159.9

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2026-13-6**Яремко Оксана Михайлівна,**

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри психології та соціальної роботи та кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнського національного університету,

медіатор, адвокат,

ORCID ID: 0000-0002-6083-4379

Scopus-Author ID: 57205448257

ПРИНЦИПИ МЕДІАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ НОРМАТИВНОГО ТА ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття містить комплексне дослідження принципів медіації як об'єкта нормативного і професійно-етичного регулювання. У ній прояснено особливості відображення принципів медіації у Законі України «Про медіацію» та їх деталізація у кодексах професійної етики медіатора. З'ясовано, що регулювання принципів медіації на рівні цього Закону має рамковий характер, оскільки формулює їх перелік та загальні ознаки, проте не забезпечує ґрунтового розкриття змісту, чітких критеріїв дотримання та інституційно забезпечених механізмів практичної реалізації. Обґрунтовано, що професійно-етичні кодекси медіаторів виконують самостійну роль у конкретизації принципів медіації, надаючи їм форми поведінкових стандартів і процедурних орієнтирів професійної діяльності медіатора.

Відзначено, що принципи медіації слід розглядати не відокремлено, а у взаємозв'язку та єдності, адже саме це створює цілісну основу медіаційного процесу. Їх фактичне здійснення значною мірою зумовлене професійними діями медіатора, зокрема його спроможністю сприяти процесуальній рівновазі між сторонами, забезпечувати умови для їх реального самовизначення і забезпечувати довіру до самої медіації. Водночас поточний стан професійно-етичного регулювання принципів медіації в Україні характеризується фрагментарністю, що пояснюється відсутністю узгодженого підходу до їх деталізації та неоднорідністю практики застосування на рівні окремих інституцій.

Визначено напрями вдосконалення нормативного та професійно-етичного регулювання принципів медіації, зокрема у частині управління конфліктом інтересів, забезпечення прозорості процедур, підвищення якості медіаційних послуг та гармонізації національних стандартів із європейськими підходами.

Ключові слова: медіація, принципи медіації, нормативне регулювання, професійно-етичне регулювання, кодекс професійної етики медіатора, конфіденційність, добровільність.

Yaremko O. M. Principles of mediation as an object of legal and professional ethical regulation

This article presents a comprehensive study of the principles of mediation as a subject of legal and professional-ethical regulation. It clarifies how these principles are reflected in the Law of Ukraine "On Mediation" and how they are elaborated upon in codes of professional ethics for mediators. It has been established that the regulation of mediation principles at the level of this law is of a framework nature, as it formulates their list and general characteristics but does not provide a thorough elaboration of their content, clear criteria for compliance, or institutionally supported mechanisms for practical implementation. It is argued that mediators' codes of professional ethics play an independent role in specifying the principles of mediation, giving them the form of behavioral standards and procedural guidelines for the professional activity of a mediator.

It has been noted that the principles of mediation should not be considered in isolation, but rather in their interconnection and unity, as this is what forms the coherent foundation of the mediation process. Their actual implementation is largely determined by the mediator's professional actions, in particular their ability to promote procedural balance between the parties, ensure conditions for their genuine self-determination, and foster trust in the mediation process itself. At the same time, the current state of professional and ethical regulation of mediation principles in Ukraine is characterized by fragmentation, which is explained by the lack of a coordinated approach to their elaboration and the inconsistency of application practices at the level of individual institutions.

Directions for improving the regulatory and professional-ethical regulation of mediation principles have been identified, particularly regarding the management of conflicts of interest, ensuring the transparency of procedures, improving the quality of mediation services, and harmonizing national standards with European approaches.

Key words: mediation, principles of mediation, regulatory framework, professional and ethical regulation, mediator's code of professional ethics, confidentiality, voluntariness.

© Яремко О. М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Актуальність проблеми. На сьогодні в Україні медіація як ефективний інструмент запобігання та вирішення конфліктів (спорів) набула особливої популярності. Визначну роль у контексті медіації відіграють принципи медіації. Адже саме вони визначають її сутність, формують довіру до процедури і сприяють її дієвості. З огляду на це прийняття Закону України «Про медіацію» [1] стало важливим етапом інституціоналізації медіації в Україні, оскільки він заклав нормативну основу її функціонування та визначив перелік базових принципів.

Водночас характер законодавчого регулювання у цій сфері має рамковий характер, що зумовлює необхідність їх подальшої змістової конкретизації та практичної операціоналізації. Саме тому особливого значення набувають професійно-етичні кодекси медіаторів, які забезпечують деталізацію принципів медіації через встановлення стандартів професійної поведінки та процедур їх реалізації. Разом із тим сучасний стан регулювання принципів медіації в Україні характеризується відсутністю уніфікованого підходу до їх тлумачення і застосування, що призводить до фрагментарності професійно-етичних стандартів та варіативності практики медіації.

У цьому контексті з урахуванням євроінтеграційного курсу України особливої актуальності набуває питання гармонізації національних підходів до регулювання принципів медіації з міжнародними та європейськими стандартами. Тому дослідження принципів медіації як об'єкта нормативного та професійно-етичного регулювання є своєчасним і необхідним, оскільки дозволяє уточнити їх зміст і взаємозв'язок, а також окреслити напрями вдосконалення національної моделі їх правового та етичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ознайомлення з вітчизняними науковими працями у сфері альтернативного вирішення спорів свідчить про актуальність дослідження принципів медіації у сучасній Україні. Так, М. Малець принципі медіації висвітлює як комплекс правових і комунікативно-психологічних засад, що розкривають особливості медіації як альтернативного способу захисту прав людини і громадянина [2]. Л. Шевчук зосереджується на ролі принципів медіації як передумови ефективного досудового врегулювання спорів, акцентуючи на їх важливості у формуванні належної моделі правової взаємодії сторін [3]. В одній із праць Т. Подковенко детально розкрито зміст і значення принципу конфіденційності, де авторка наголошує, що такий принцип – важлива гарантія довіри до процедури медіації [4].

Ю. Марина та А. Француз принципі медіації аналізують у широкому соціально-правовому контексті, пов'язуючи з розвитком громадянського суспільства і формуванням культури ненасильницького вирішення спорів [5].

Принципи медіації О. Стеценко висвітлює крізь призму місця медіації у публічно-правових спорах. Такі розвідки сприяють розширенню сфери розуміння медіаційних принципів та можливості їх практичного застосування [6]. М. Довга та І. Чеховська висвітлюють особливості реалізації принципів медіації у сімейних правовідносинах, акцентуючи увагу на значенні для врахування емоційного компонента конфлікту [7]. У зв'язку з цим важливо звернути увагу на працю О. Яремко, де авторка розкриває зміст принципу добровільності в аспекті сімейної медіації у ході вирішення питань, пов'язаних із розірванням шлюбу. І це сприяє ґрунтовнішому сприйняттю суті цього принципу на галузево-прикладному рівні [8]. О. Парнета і С. Федик у дослідженні сімейної медіації зосереджують увагу на ролі медіаційних принципів як засад дієвої комунікації сторін медіації та досягнення ними взаємовигідних спільних рішень [9]. Певні аспекти здійснення медіації, зокрема в адміністративній сфері, проаналізовано у наукових розвідках О. Меленко, Л. Гриндей та О. Стратія, у яких зосереджено дослідницький інтерес на значенні принципів медіації у дотриманні співмірності між правами учасників публічно-правового спору та публічним інтересом [10].

Водночас слід зазначити, що опрацювання вітчизняної наукової літератури вказує на домінування підходу, у межах якого принципи медіації висвітлюються переважно через загальне окреслення їх змісту та функціональної ролі. Насамперед науковці зосереджуються на визначенні переліку принципів та їх змісту, тоді як менш дослідженими залишаються питання їх системного взаємозв'язку та практичної реалізації. Водночас поза належною увагою залишається проблематика принципів медіації як об'єкта нормативного та професійно-етичного регулювання, зокрема співвідношення законодавчого та професійно-етичного рівнів їх функціонування, а також особливості їх конкретизації у практиці медіаційної діяльності. Це зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення зазначених питань.

Метою дослідження є всебічний аналіз принципів медіації як об'єкта нормативного та професійно-етичного регулювання з огляду на особливості їх закріплення, конкретизації та практичного застосування.

Досягненню мети дослідження сприяло вирішення таких **завдань**: проаналізувати нормативне закріплення принципів медіації, з'ясувати особливості їх професійно-етичної конкретизації, охарактеризувати співвідношення нормативного та професійно-етичного рівнів їх регулювання, виявити проблеми практичної реалізації та окреслити напрями вдосконалення національних підходів з урахуванням європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні в Україні принципи медіації функціонують у межах багаторівневого правового регулювання: вони закріплені в Законі України «Про медіацію» [1] як базові засади здійснення медіації та водночас конкретизуються у професійно-етичних актах медіаторів, які мають ознаки локальних нормативно-правових актів або ж актів професійного саморегулювання.

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про медіацію» (далі – Закону), медіація трактується як «добровільна, конфіденційна, структурована процедура» [1]. Як бачимо, законодавець інтегрує безпосередньо у легальне визначення медіації такі два ключові її принципи, як добровільність та конфіденційність. І це, на нашу думку, свідчить про їх конструктивний характер і визначальну роль у формуванні сутності медіації як правового інституту.

Водночас системне закріплення принципів медіації відбулося у ст. 4 Закону. Відповідно до ч. 1 цієї статті медіація проводиться «за взаємною згодою сторін» з урахуванням принципів добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації [1]. При цьому ч. 2 ст. 4 встановлює, що зазначені принципи поширюються не лише на безпосереднє здійснення медіації, а й на стадію підготовки до неї [1], що підтверджує їх універсальний характер.

Таким чином, ст. 4 Закону закладає нормативну основу системи принципів медіації, визначаючи їх перелік і загальні засади реалізації. Водночас зміст кожного з цих принципів розкривається не лише у межах зазначеної статті, а й шляхом подальшої конкретизації у спеціальних нормах Закону, що зумовлює необхідність їх поелементного аналізу.

Зокрема, ст. 5 Закону конкретизує положення, що стосуються принципу добровільності. У ній, по-перше, закріплено, що участь у медіації є «добровільним волевиявленням» сторін [1]. По-друге, закріплено право як медіатора, так і сторін медіації «у будь-який момент відмовитися» від участі в медіації [1]. По-третє, встановлено важливе спеціальне застереження про те, що участь у медіації жодним чином не може трактуватися як визнання вини чи позовних вимог [1]. На нашу думку, це підсилює гарантійний характер принципу добровільності.

Аналогічно ст. 6 Закону конкретизує зміст принципу конфіденційності. По-перше, вона встановлює для всіх осіб, які беруть участь у процедурі медіації, обов'язок нерозголошення інформації, отриманої як під час підготовки до медіації, так і в ході її здійснення. По-друге, законодавець істотно розширює обсяг конфіденційної інформації, відносячи до неї не лише відомості про обставини конфлікту, а й інформацію про готовність сторін до участі в медіації, їхні пропозиції, висловлені позиції та зміст досягнутих домовленостей [1]. На наш погляд, такий підхід демонструє прагнення законодавця не лише унормувати обов'язок нерозголошення інформації, а й забезпечити належний рівень довіри до медіації як безпечного формату відкритої взаємодії сторін.

Стаття 7 Закону конкретизує зміст принципів нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора [1]. Хоча законодавець не подає окремого дефінітивного розмежування кожного з них, саме об'єднання цих принципів в одній законодавчій статті свідчить про їх системний взаємозв'язок та спільну спрямованість на забезпечення довіри до медіатора як до третьої сторони у процедурі врегулювання конфлікту.

Нейтральність у цьому випадку означає відсутність зацікавленості медіатора у певному результаті медіації, незалежність – його автономність від будь-якого зовнішнього впливу, а неупередженість – рівне та недискримінаційне ставлення до всіх сторін медіації. Водночас відсутність у Законі більш детального розкриття змісту цих принципів зумовлює потребу їх подальшої конкретизації на рівні професійно-етичних стандартів і практики застосування.

Положення, які стосуються принципу самовизначення сторін медіації, конкретизовано у ст. 8 Закону, де зазначено, що не медіатор, а сторони встановлюють зміст домовленостей, приймають

рішення щодо врегулювання конфлікту, а також формують підсумковий результат медіаційної процедури [1]. Відповідно, медіатор не вправі нав'язувати сторонам медіації рішення, оцінювати їхню доцільність або ж формувати сторонам обов'язковий варіант виходу з їхнього конфлікту. Це, на нашу думку, свідчить про диспозитивну природу медіації та відображає її принципову відмінність від юрисдикційних форм вирішення спорів, у яких остаточне рішення ухвалюється зовнішнім суб'єктом.

Разом із тим ст. 8 Закону деталізує положення щодо іншого принципу медіації – принципу рівності прав сторін медіації. Його зміст полягає у забезпеченні рівних можливостей сторін медіації для участі у процедурі, висловлення власної позиції, обговорення умов врегулювання спору, а також впливу на його результат [1]. Проте у Законі відсутні спеціальні механізми забезпечення такої рівності у випадках фактичної асиметрії між сторонами, зокрема щодо ресурсів, досвіду, психологічного стану чи комунікативних можливостей. Отже, рівність прав сторін у медіації доцільно розглядати не лише у формально-правовому, а й у функціональному аспекті, оскільки її фактичне забезпечення істотно пов'язане з професійною роллю медіатора у вирівнюванні процесуальних можливостей сторін.

Отже, спеціальні норми Закону України «Про медіацію» не лише відтворюють закріплену у ст. 4 систему принципів, а й забезпечують їх часткову нормативну конкретизацію, висвітлюючи окремі аспекти їх змісту і застосування.

Водночас здійснений нами аналіз законодавчих положень свідчить, що конкретизація принципів медіації у Законі України «Про медіацію» є обмеженою. Закон визначає перелік принципів і окреслює їхні загальні ознаки, однак не містить їх вичерпного змістовного розкриття, чітких критеріїв дотримання та повноцінних механізмів практичної реалізації. З одного боку, такий підхід сприяє гнучкості медіації як процедури, а з іншого – формує передумови для варіативності тлумачення принципів у процесі їх практичного застосування.

Такий підхід узгоджується і з позицією, викладеною в науково-практичному коментарі до Закону України «Про медіацію», де наголошується, що відповідний формат регулювання було обрано свідомо, аби не перевантажувати медіацію надмірною формалізацією і залишити простір для розвитку практик [11, с. 3–4]. Водночас у коментарі підкреслюється, що це «не виключає подальшого вдосконалення правового регулювання сфери медіації» [11, с. 3–4]. Таким чином, навіть у доктринальному тлумаченні чинний Закон розглядається як базовий, проте не самодостатній рівень нормативного регулювання принципів медіації.

У зв'язку з цим особливого значення набувають професійно-етичні кодекси медіаторів, які забезпечують подальшу конкретизацію положень Закону України «Про медіацію» і формують стандарти професійної поведінки медіатора. Саме на цьому професійно-етичному рівні принципи медіації трансформуються з абстрактно-нормативних приписів у прикладні стандарти професійної діяльності медіатора.

Професійно-етична конкретизація принципів медіації в Україні здійснюється через низку кодексів, прийнятих окремими професійними об'єднаннями та спеціалізованими інституціями. Однак відсутність їх уніфікованої основи зумовлює фрагментарність професійно-етичного регулювання, за якої практична операціоналізація тих самих принципів може істотно різнитися залежно від інституційного середовища.

Зокрема, *Кодекс професійної етики медіатора Національної асоціації медіаторів України* передбачає системне закріплення принципів професійної етики медіатора (у розділі «Основні принципи професійної етики медіатора») [12]. У його положеннях принцип незалежності набуває інституційно-гарантійного змісту, оскільки конкретизується через вимогу здійснення діяльності медіатора без впливу будь-яких осіб як щодо процедури, так і її результату (п. 2.1.) [12]. Примітно, що у Кодексі принцип конфіденційності містить розширене функціональне наповнення: обов'язком медіатора є не лише дотримання встановлених законодавчих вимог, а й здійснення їх процедурної конкретизації шляхом інформування ним сторін про можливі обмеження конфіденційності («робить застереження щодо обмежень конфіденційності»), а також спільного визначення меж конфіденційності (п. 2.4) [12]. Таким чином, конфіденційність постає як інструмент процесуального управління медіацією.

Аналогічну тенденцію до поглиблення змісту принципів демонструє *Кодекс професійної етики медіатора Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України*, який формує доволі розгорнуту модель їх функціональної реалізації [13]. Його концептуальною особливістю є акцент на принципі компетентності як базовій передумові здійснення медіації («медіатор повинен бути компетентним і добре обізнаним у процедурі медіації, законодавстві України з питань

медіації та стандартах практики медіації» (п. 1.1) [13, с. 2]). Інші принципи – незалежності, нейтральності та неупередженості – операціоналізуються через конкретні поведінкові стандарти, зокрема обов'язок медіатора повідомити про конфлікт інтересів, однаково ретельно працювати з кожною стороною медіації, припиняти участь у процедурі медіації у разі втрати нейтральності та об'єктивності (п. 1.2, п. 1.3) [13, с. 3].

Водночас принципи добровільності, самовизначення та конфіденційності отримують розширене тлумачення. Принцип добровільності включає дискреційне право медіатора самостійно вирішувати питання щодо участі в конкретній медіації або вихід із неї з урахуванням обставин справи, а також відсутність обов'язку пояснювати причини прийнятого рішення. Водночас медіатор зобов'язаний поінформувати сторони про неприпустимість примусу до участі в медіації (п. 1.4) [13, с. 4]. Принцип самовизначення передбачає процесуальне сприяння сторонам у виявленні чи проясненні їхніх інтересів та потреб, а також самостійного пошуку сторонами варіативності результатів медіації (п. 1.5) [13, с. 4]. Принцип конфіденційності полягає у поширенні режиму нерозголошення як на зміст інформації, так і на сам факт підготовки і проведення медіації; у праві сторін самостійно визначати правила та межі конфіденційності та обговорювати наслідки їх порушення (п. 1.6) [13, с. 4–5]. У такий спосіб Кодекс забезпечує глибшу функціональну деталізацію законодавчих приписів, а також доповнює їх новими елементами, пов'язаними з практичною організацією процесу медіації та професійною поведінкою медіатора.

Кодекс професійної етики ГО «Асоціація сімейних медіаторів України» конкретизує принципи медіації з урахуванням специфіки сімейних правовідносин [14]. У ньому принцип добровільності участі доповнено процедурними гарантіями свободи виходу з медіації (п. 1.2) [14], а принцип конфіденційності деталізовано через регламентацію індивідуальних зустрічей, участі дитини в медіації та визначення допустимих винятків, пов'язаних із необхідністю захисту прав і безпеки (зокрема, у випадках домашнього насильства чи потреби захисту прав самого медіатора) (п. 1.3) [14]. Варто зауважити, що Кодекс надає розширену систему принципів медіації, де компетентність медіатора (п. 1.1) та забезпечення найкращих інтересів дитини (п. 1.6) є окремими принципами. Окрім цього, він інституціоналізує міждисциплінарну взаємодію медіатора з іншими фахівцями (п. 1.9) [14].

Етичний кодекс медіаторів і медіаторок Національної медіаторської мережі ГО «Ла Страда-Україна» застосовує інтегративний підхід до розуміння принципів медіації, поєднуючи їх із ширшими етичними і правозахисними стандартами (зокрема, щодо прав дитини, протидії насильству та дискримінації) [15]. Поряд із класичними принципами медіації він закріплює вимоги толерантності, недискримінації, ширості намірів та чесності [15]. Відповідно, особливістю цього Кодексу є ціннісна переорієнтація принципів медіації, зокрема через їх інтерпретацію у контексті захисту прав людини, протидії насильству та забезпечення прав дитини.

У *Кодексі професійної етики у сфері IP-медіації* принципи добровільності, самовизначення та конфіденційності також набувають більш прикладної конкретизації [16]. Добровільність охоплює дискреційне право медіатора щодо участі у процедурі медіації, а також його обов'язок інформувати учасників про заборону примусу до врегулювання спору шляхом медіації. Самовизначення, зокрема, передбачає й автономію медіатора в обранні методики проведення медіації. Кодекс деталізує, що конфіденційність включає заборону допитувати медіатора як свідка на предмет інформації, яку він отримав під час підготовки або проведення медіації. Зокрема, розкриття медіатором конфіденційної інформації без згоди її надавача є неприпустимим. Отже, Кодекс не лише розвиває нормативні приписи, а й доповнює їх зміст важливими професійними орієнтирами поведінки медіатора.

Отже, аналіз професійно-етичних кодексів медіаторів свідчить, що саме на цьому рівні принципи медіації отримують найбільш практично значиме наповнення. Якщо Закон України «Про медіацію» визначає їх перелік і загальні засади, то кодекси конкретизують способи їх реалізації, трансформуючи їх у поведінкові та процедурні стандарти діяльності медіатора. У цьому аспекті принципи медіації доцільно розглядати як динамічну систему, зміст якої формується у взаємодії нормативного та професійно-етичного регулювання.

Водночас принципи медіації реалізуються не відокремлено, а у системному зв'язку один з одним. Так, добровільність стає формальною, якщо сторони не мають можливості самостійно визначати свої рішення, а конфіденційність кореспондує з нейтральністю, незалежністю та неупередженістю медіатора, адже саме ці засади формують довіру до процедури. Рівність прав сторін також не вичерпується лише формальним наданням однакових можливостей, оскільки потребує активної

участі медіатора у вирівнюванні комунікативних можливостей сторін. Отже, недотримання одного з принципів впливає на повноцінне дотримання інших.

У цьому зв'язку важливо враховувати співвідношення нормативного та професійно-етичного рівнів функціонування принципів медіації. Якщо законодавство визначає перелік обов'язкових принципів і загальні засади їхньої дії, то професійно-етичні кодекси конкретизують способи їх втілення у діяльності медіатора. Саме тому такі кодекси доцільно розглядати не як другорядний, а як самостійний інструмент конкретизації принципів медіації, особливо з огляду на рамковий характер законодавчого регулювання.

Водночас відсутність єдиного уніфікованого професійно-етичного стандарту в Україні зумовлює фрагментарність підходів до реалізації принципів медіації, що може призводити до їх різного тлумачення залежно від інституційного середовища. Крім того, практична реалізація принципів ускладнюється наявністю фактичної асиметрії між сторонами (рівень обізнаності, ресурси, психологічний стан), що потребує від медіатора активної ролі у забезпеченні балансу процесу.

У цьому зв'язку варто враховувати, що європейські стандарти у сфері медіації формуються як на нормативному, так і на професійно-етичному рівнях. Зокрема, Директива 2008/52/ЄС закріплює базові засади медіації, включаючи добровільність і конфіденційність процедури [17]. Водночас європейські стандарти професійної етики медіатора, зокрема Європейський кодекс поведінки для медіаторів [18], а також Європейський кодекс поведінки для надавачів послуг медіації [19], уже частково відобразилися у змісті національних кодексів професійної етики медіатора. Передусім це стосується закріплення принципів незалежності, неупередженості, конфіденційності, добровільності та компетентності. Разом із тим упровадження цих стандартів в Україні залишається неповним. Зокрема, у національних професійно-етичних актах не досить чітко врегульовано питання запобігання конфлікту інтересів, зокрема в частині обов'язкового розкриття відповідної інформації та порядку виводу медіатора, інституційного забезпечення дотримання принципів медіації, включаючи механізми контролю якості та професійної відповідальності, а також уніфікації процедур медіації і забезпечення їх прозорості. Крім того, європейські підходи передбачають більш послідовне регулювання підготовки медіаторів, їх безперервного професійного розвитку та діяльності організацій, що надають медіаційні послуги. Це зумовлює потребу в подальшому наближенні національних професійно-етичних стандартів до європейських підходів, насамперед у частині інституційного забезпечення принципів медіації та уніфікації практики їх застосування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що принципи медіації в Україні функціонують у межах багаторівневої системи регулювання, у якій поєднуються нормативний та професійно-етичний рівні. Закон України «Про медіацію» закладає базову модель принципів, визначає їх перелік і загальні засади реалізації, однак має рамковий характер, що зумовлює необхідність їх подальшої змістової конкретизації. Цю функцію виконують професійно-етичні кодекси медіаторів, які трансформують принципи медіації у прикладні стандарти професійної поведінки та процедурні орієнтири їх практичного застосування.

З'ясовано, що принципи медіації характеризуються системністю і реалізуються у взаємозв'язку, а належна реалізація кожного з них залежить від дотримання інших. Їх практичне втілення багато в чому зумовлюється професійною діяльністю медіатора, зокрема у підтриманні балансу між сторонами, забезпеченні умов для реального самовизначення та зміцненні довіри до процедури медіації.

Разом із тим сучасний стан професійно-етичного регулювання в Україні характеризується фрагментарністю, зумовленою відсутністю уніфікованого підходу до конкретизації принципів медіації. Попри часткове врахування європейських стандартів, національні кодекси професійної етики медіатора потребують подальшого розвитку, насамперед у частині врегулювання конфлікту інтересів, забезпечення інституційних гарантій дотримання принципів медіації, стандартизації процедур та підвищення прозорості медіаційної діяльності.

Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення особливостей практичної реалізації принципів медіації, особливо у ситуаціях фактичної асиметрії сторін, а також напрацювання підходів до уніфікації професійно-етичних стандартів медіаторської діяльності. Окремого дослідження потребують інституційні моделі забезпечення якості медіації та шляхи впровадження європейських стандартів у національну практику, зокрема щодо підготовки медіаторів, контролю якості медіаційних послуг і посилення довіри до медіації.

Література

1. Про медіацію : Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
2. Malets M. Principles of mediation as an alternative method to ensure human and citizen's rights. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки. 2022. Том 9. № 3 (35). С. 171–177. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2022.35.171>.
3. Шевчук Л.В. Принципи медіації як запорука реалізації досудового врегулювання в Україні. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2023. Вип. 16 (28). С. 95–99.
4. Подковенко Т.О. Зміст та значення принципу конфіденційності в медіації. Галицькі студії: юридичні науки. 2024. № 5. С. 5–11. DOI: https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2024-5-1.
5. Француз А.Й., Марина Ю.Ю. Принципи медіації в громадянському суспільстві та особливості їх застосування в освітньому середовищі України. Legal Bulletin. 2023. № 4 (10). С. 109–119. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-10-109-120>.
6. Стеценко О.А. Медіація: її поняття, принципи та придатність для публічних спорів. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2012. № 2. С. 159–162.
7. Чеховська І.В., Довга М.О. Медіація як альтернативний спосіб вирішення сімейних спорів. Ірпінський юридичний часопис. 2023. № 3 (12). С. 123–138. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(12\)-2023-123-138](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(12)-2023-123-138).
8. Яремко О. Принцип добровільності сімейної медіації при вирішенні питання про розірвання шлюбу. У: Медіація.Уа: нові підходи та інструменти менеджменту конфліктів у сучасних умовах : колективна монографія / за ред. О.А. Седашової, О.М. Карпової. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2022. С. 150–163.
9. Парнета О., Федик С. Медіація як спосіб вирішення сімейних спорів. Актуальні проблеми правознавства. 2021. № 1 (25). С. 100–106.
10. Меленко О., Стратій О., Гриндей Л. Адміністративна медіація у світлі інституційних перетворень в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2021. Вип. 68. С. 180–185.
11. Науково-практичний коментар до Закону України «Про медіацію». Київ : Видавництво РАЦІО, 2024. 100 с.
12. Кодекс професійної етики медіатора ГО «Національна асоціація медіаторів України». URL: <https://namu.com.ua/kodeks-etyku>.
13. Кодекс професійної етики медіатора Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. Київ, 2023. 9 с. URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Kodeks-etyku-MKAS_dlya-sajtu.pdf.
14. Кодекс професійної етики ГО «Асоціація сімейних медіаторів України». URL: https://www.afmu.org.ua/files/ugd/4a26bd_5c817c71b2074c94a39c403de33eef7.pdf.
15. Етичний кодекс медіаторів і медіаторок Національної медіаторської мережі ГО «Ла Страда-Україна». URL: <https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/etychnyj-kodeks-mediatoriv-i-mediatorok-natsionalnoyi-mediatorskoyi-merezhi.pdf>.
16. Кодекс професійної етики Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій». URL: <https://ukrpatent.org/atachs/Kodeks-etyku.pdf>.
17. Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах. Official Journal of the European Union. 2008. L 136. P. 3–8. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1775060469953&uri=CELEX%3A32008L0052&utm_source=chatgpt.com.
18. Європейський кодекс поведінки для медіаторів (European Code of Conduct for Mediators). 2004. URL: https://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf.
19. Європейський кодекс поведінки для надавачів послуг медіації (European Code of Conduct for Mediation Service Providers). 2018. URL: <https://www.adrcenter.com/wp-content/uploads/2018/11/European-Code-of-Conduct-for-Mediation-Service-Providers.pdf>.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021, November 16). Zakon Ukrainy “Pro mediatsiiu” [Law of Ukraine “On Mediation”], № 1875-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> [in Ukrainian].
2. Malets, M. (2022). Principles of mediation as an alternative method to ensure human and citizen's rights. Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhniky”. Seriya: Yurydychni nauky, 9 (3(35)), 171–177. <https://doi.org/10.23939/law2022.35.171>.
3. Shevchuk, L.V. (2023). Pryntsypy mediatsii yak zaporuka realizatsii dosudovoho vrehuliuvannia v Ukraini [Principles of mediation as a guarantee of the implementation of pre-trial settlement in Ukraine]. Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho, 16 (28), 95–99 [in Ukrainian].

4. Podkovenko, T.O. (2024). Zmist ta znachennia pryntsyphu konfidentsiinosti v mediatsii [Content and significance of the principle of confidentiality in mediation]. *Halytski studii: Yurydychni nauky*, 5, 5–11. https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2024-5-1 [in Ukrainian].
5. Frantsuz, A.Y., & Maryna, Yu.Yu. (2023). Pryntsyphu mediatsii v hromadianskomu suspilstvi ta osoblyvosti yikh zastosuvannia v osvithnomu seredovyshchi Ukrainy [Principles of mediation in civil society and peculiarities of their application in the educational environment of Ukraine]. *Legal Bulletin*, 4 (10), 109–119. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-10-109-120> [in Ukrainian].
6. Stetsenko, O.A. (2012). Mediatsiia: yii poniattia, pryntsyphu ta prydatnist dlia publichnykh sporiv [Mediation: its concept, principles and suitability for public disputes]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2, 159–162 [in Ukrainian].
7. Chekhovska, I.V., & Dovha, M.O. (2023). Mediatsiia yak alternatyvnyi sposib vyrishennia simeinykh sporiv [Mediation as an alternative way of resolving family disputes]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys*, 3 (12), 123–138. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(12\)-2023-123-138](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(12)-2023-123-138) [in Ukrainian].
8. Yaremko, O. (2022). Pryntsyph dobrovylnosti simeinoi mediatsii pry vyrishenni pytannia pro rozirvannia shliubu [The principle of voluntariness in family mediation in resolving the issue of divorce]. / In O.A. Siedashova & O.M. Karpova (Eds.), *Mediatsiia.Ua: novi pidkhody ta instrumenty menedzhmentu konfliktiv u suchasnykh umovakh* (pp. 150–163). *Universytet ekonomiky ta prava “KROK”* [in Ukrainian].
9. Parneta, O., & Fedyk, S. (2021). Mediatsiia yak sposib vyrishennia simeinykh sporiv [Mediation as a method of resolving family disputes]. *Aktualni problemy pravozaivstva*, 1(25), 100–106 [in Ukrainian].
10. Melenko, O., Stratii, O., & Hryndei, L. (2021). Administratyvna mediatsiia u svitli instytutitsiinykh peretvoren v Ukraini [Administrative mediation in the light of institutional transformations in Ukraine]. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Serii: Pravo*, 68, 180–185 [in Ukrainian].
11. Naukovo-praktychnyi komentar do Zakonu Ukrainy “Pro mediatsiiu” [Scientific and practical commentary on the Law of Ukraine “On Mediation”]. (2024). *Vydavnytstvo RATsIO* [in Ukrainian].
12. HO “Natsionalna asotsiatsiia mediatoriv Ukrainy.” (n.d.). *Kodeks profesiinoi etyky mediatora* [Code of professional ethics of the mediator]. Retrieved from: <https://namu.com.ua/kodeks-etyky> [in Ukrainian].
13. Mizhnarodnyi komertsiiyi arbitrazhnyi sud pry Torhovo-promyslovii palati Ukrainy. (2023). *Kodeks profesiinoi etyky mediatora* [Code of professional ethics of the mediator]. Retrieved from: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Kodeks-etyky-MKAS_dlya-sajtu.pdf [in Ukrainian].
14. HO “Asotsiatsiia simeinykh mediatoriv Ukrainy.” (n.d.). *Kodeks profesiinoi etyky* [Code of professional ethics]. Retrieved from: https://www.afmu.org.ua/_files/ugd/4a26bd_5c817c71b2074c94a39c403de33eef7.pdf [in Ukrainian].
15. Natsionalna mediatorska merezha HO “La Strada-Ukraina.” (2024). *Etychnyi kodeks mediatoriv i mediatorok* [Code of ethics for male and female mediators]. Retrieved from: <https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/etychnyj-kodeks-mediatoriv-i-mediatorok-natsionalnoyi-mediatorskoyi-merezhi.pdf> [in Ukrainian].
16. Derzhavna orhanizatsiia “Ukrainskyi natsionalnyi ofis intelektualnoi vlasnosti ta innovatsii.” (n.d.). *Kodeks profesiinoi etyky* [Code of professional ethics]. Retrieved from: <https://ukrpatent.org/atachs/Kodeks-etyky.pdf> [in Ukrainian].
17. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. (2008). *Official Journal of the European Union*, L 136, 3–8. Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1775060469953&uri=CELEX%3A32008L0052&utm_source=chatgpt.com.
18. *European Code of Conduct for Mediators*. (2004). Retrieved from: https://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf.
19. *European Code of Conduct for Mediation Service Providers*. (2018). Retrieved from: <https://www.adrcenter.com/wp-content/uploads/2018/11/European-Code-of-Conduct-for-Mediation-Service-Providers.pdf>.

Дата першого надходження статті до видання: 26.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.05.2026